

Raadsvoorstel

Raadsvergadering Debat en Beslút	: 11 maart 2025
Petear	: 26 februari 2025
Agendapunt	: 2.4/3.4
Nummer	:
Datum voorstel	: 04-02-2025
Onderwerp	: Frysk Taalbelied 2025 – 2028
Zaaknummer	: Z.791554
Portefeuillehouder	: de heer C. van Hes

Voorstel:

1. Het beleidsstuk 'Fries taalbeleid 2025-2028' vast te stellen;
2. Hierbij in te stemmen met het plusscenario en de hiervoor benodigde middelen mee te nemen in de integrale afweging bij de Perspectiefnota 2026.

Inleiding - Ynliding

Vanuit het coalitieakkoord 'Fûnemint foar moarn 2022-2026' ligt er een bestuurlijke opdracht om te komen met een nieuw en ambitieus Fries taalbeleid. In juni 2024 is de startnotitie voor het Fries taalbeleid vastgesteld door de raad. In deze startnotitie zijn een aantal uitgangspunten en domeinen benoemd, welke de basis vormen voor het nieuwe beleid.

Er is voor gekozen om drie scenario's uit te werken, namelijk basis, midden en plus. Daarnaast is kort het nulscenario beschreven, zodat ook duidelijk is wat we qua inzet op het Fries kunnen doen wanneer er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld. De raad heeft gevraagd om ambitie. Daarom is het voorstel om te kiezen voor het plusscenario met een verwachte totale investering van € 93.000, waarvan €4.277 op dit moment beschikbaar zijn.

Beoogd resultaat - Beëage resultaat

Met nieuw, ambitieus en actief taalbeleid willen we de Friese taal, cultuur en identiteit stimuleren en steviger verankeren in onze samenleving en organisatie.

Argumenten - Arguminten

1.1 Gemeenten zijn wettelijk verplicht om actueel Fries taalbeleid te hebben

Vanuit de Wet gebruik Friese taal en de Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2024-2028 (BFTK) zijn gemeente verplicht om actueel Fries taalbeleid te hebben. Het oude beleid 'Fries als het even kan' uit 2016 is verouderd. Door dit nieuwe, geactualiseerde taalbeleid vast te stellen voldoet de gemeente weer aan de wettelijke verplichting.

1.2 De raad heeft de bevoegdheid om het beleid vast te stellen en kan hierin zelf het ambitieniveau bepalen door een keuze te maken uit één van de scenario's.

De raad heeft door de vaststelling van de startnotitie in juni 2024 de uitgangspunten en domeinen vastgesteld. De scenario's komen voort uit deze gestelde ambitie en uitgangspunten.

Ambitie

Het Fries is een belangrijk onderdeel van de Friese identiteit. We zijn trots op de taal en vinden het belangrijk dat de taal behouden blijft. We willen graag dat het Fries zichtbaar en vanzelfsprekend wordt, zodat Friezen zich vrij voelen om de taal vaker te gebruiken en niet-Friezen vaker in aanraking

komen met het Fries. We willen het Fries normaliseren en vinden dat de gemeente hierin een voorbeeldfunctie vervult. We willen dat het Fries zich niet beperkt tot privé of informele situaties, maar overall in de samenleving terugkomt. Als gemeente dragen we de taal actief uit en ondersteunen initiatieven vanuit de samenleving. We willen ook impact buiten de gemeente en zoeken hierin de verbinding met lokale partijen en ondernemers.

Uitgangspunten

- Fries en Nederlands zijn gelijkwaardig
- We kiezen voor dubbeltalig
Dubbeltaligheid interpreteren wij in dit uitgangspunt als gelijkwaardige talen die naast elkaar worden gebruikt, niet als een eis om een exacte vertaling van de inhoud in zowel in het Nederlands als het Fries aan te bieden.
- De gemeente heeft een voorbeeldfunctie. De gemeente draagt het Fries zelf actief uit en nodigt inwoners uit de taal te gebruiken
- De gemeente moet de zichtbaarheid en het gebruik van het Fries actief stimuleren
- De gemeente creëert een omgeving waarin inwoners kunnen communiceren in de taal die voor hen vertrouwd is.

Scenario's

We hebben ervoor gekozen om drie scenario's uit te werken, namelijk basis, midden en plus. Daarnaast hebben we kort het nulscenario beschreven, zodat ook duidelijk is wat we qua inzet op het Fries kunnen doen wanneer er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld. Op dit moment is er structureel € 4.277 begroot voor het Frysk Taalbelied. De raad heeft voor 2024 en 2025 tweemaal € 50.000 (incidenteel) beschikbaar gesteld voor het opstellen van nieuw taalbeleid en de implementatie hiervan. Afhankelijk van de gemaakte keuzes zal er bij de perspectiefnota in het voorjaar van 2025 structurele financiële dekking worden gevraagd voor de periode vanaf 2026.

Nulscenario

In het nulscenario doen we qua inzet niks extra's en blijven de middelen die voor het Fries begroot zijn gelijk. Het gaat om € 4.277 en daarvoor doen we mee aan het Tomke project, reiken we de Fryske Taal en Kultuerpriis uit en wordt één Friese cursus betaald voor medewerkers. In het nulscenario is er geen aparte beleidsmedewerker Fries. Wel kan de gemeente vanaf 2025 aanspraak maken op de subsidie voor de inhuur van een Meertaligheidscoördinator.

Basisscenario

In het basisscenario is het uitgangspunt dat de inzet voor het Fries grotendeels blijft zoals het is, maar we willen er ook niet op achteruit gaan. Het basisscenario richt zich daarom op het voortzetten van bestaande activiteiten, zoals deelname aan het Tomke-project, het uitreiken van de Fryske Taal en Kultuerpriis. Daarnaast willen we een vervolg geven aan de incidentele activiteiten die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, waaronder (meer) Friese cursussen voor medewerkers en het Friese boekenproject op scholen. Het Friese boekenproject op scholen betreft de nadere uitvoering van het amendement 'Fryske boeken foar basisskoallen'.

We willen de inzet van de beleidsmedewerker Fries (8 uur per week) continueren. Op dit moment wordt hiervoor ingehuurd, maar vast in dienst zou de voorkeur hebben in verband met het borgen van kennis en kunde. Vanaf 2025 wordt er vanuit de provincie Fryslân subsidie beschikbaar gesteld voor het inhuren van een Meertaligheidscoördinator. Voor de Fryske Marren zou dit op 8 uur per week uitkomen. Deze Meertaligheidscoördinator moet extern ingehuurd worden, maar het is nog niet duidelijk welke verdere eisen hieraan verbonden worden. Daarnaast betreft de subsidie voor de Meertaligheidscoördinator een beperkte periode (t/m 2028). Daarom zien we de Meertaligheidscoördinator nadrukkelijk niet als een vervanging van de beleidsmedewerker Fries, maar als een aanvulling.

In het basisscenario worden de middelen die de afgelopen jaren incidenteel beschikbaar zijn gesteld, structureel en waar mogelijk maken we gebruik van de provinciale subsidies. Het budget voor het basisscenario is € 40.000, waaronder de € 4.277 die op dit moment al structureel beschikbaar is. Het basisscenario vraagt daarom een structurele plus van € 35.723.

Middenscenario

Het middenscenario is het basisscenario met daarop een aantal intensiveringen. We willen structureel extra inzet op het Fries. Er is behoefte aan een aanjager rondom het Fries. Deze aanjager moet zowel intern als extern de zichtbaarheid van het Fries vergroten en het gebruik van het Fries stimuleren. Denk hierbij aan meer Fries in publieke ruimtes en op de gemeentewebsite. Ook willen we de inzet op cultuur versterken, in overleg met scholen kijken hoe we een bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van het leesplezier en richting nieuwe inwoners het Fries onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld door het welkomstpakket uit te breiden. De uitwerking en prioritering vindt plaats in het uitvoeringsplan.

Om de aanjagersrol goed te kunnen vervullen breiden we in het middenscenario de inzet van de interne beleidsmedewerker uit naar 16 uur per week. Hiernaast blijft de Meertaligheidscoördinator voor 8 uur extern ingehuurd. Uitbreiding van ureninzet maakt het mogelijk om meer initiatieven (projectmatig) op te pakken. De beleidsmedewerker Fries kan met de urenuitbreiding een actieve rol spelen in het vertalen van teksten en is de verbinding tussen de meertaligheidscoördinator en de gemeente.

Concreet betekent bovenstaande dat het budget wat structureel wordt gevraagd voor het middenscenario € 73.000 is. Dit is inclusief de middelen en inzet van het basisscenario, waardoor het middenscenario ten opzichte van het basisscenario een aanvullende structurele investering van € 33.000 vraagt.

Plusscenario

In het plusscenario zetten we maximaal in op het Fries en zetten we in op grotere projecten (onder het kopje 'projecten' worden een aantal opties toegelicht). Om dit mogelijk te maken breiden we het aantal uren van de beleidsmedewerker Fries uit naar 24 uur per week. Dit maakt het mogelijk om de 'spin in het web' te zijn omtrent het Fries, zowel intern als naar buiten. De uren uitbreiding vergroot de inzet op het Fries en daarmee de impact van het beleid. In het plusscenario hoeft er in het uitvoeringsplan minder geprioriteerd te worden en kunnen er grotere- én meer zaken tegelijkertijd opgepakt worden. Met 24 uur per week is de beleidsmedewerker zichtbaar en brengt het Fries actief onder de aandacht. Hierdoor vergroten we ook de bekendheid van het beleid bij medewerkers, zodat het vanzelfsprekend(er) wordt. Uiteraard wordt actief de verbinding gezocht met andere beleidsterreinen en met de meertaligheid coördinatoren van andere gemeenten om van elkaar te leren en te inspireren. De meerwaarde van het plusscenario zit daarom niet in extra budget voor activiteiten, maar in urenuitbreiding zodat er meer actiepunten opgepakt kunnen worden. Zo wordt er binnen de looptijd van dit nieuwe Fries-taalbeleid meer en sneller resultaat geboekt omtrent het Fries.

Het benodigde structurele budget voor het plusscenario is € 93.000. Dit is inclusief de middelen en inzet van het basisscenario + het middenscenario, waardoor het plusscenario ten opzichte van het middenscenario een aanvullende structurele investering van € 20.000 per jaar vraagt.

1.3. Het beleid is in afstemming met diverse partners, van onderop tot stand gekomen

Het beleid is in afstemming met partners tot stand gekomen. Denk hierbij aan het Sintrum Frysktalige Berne Opfang (SFBO), de Afûk, de provincie Fryslân, Cedin, andere gemeenten, interne medewerkers en lokale partners. Deze input en inspiratie is meegenomen in dit beleid.

2.1. De raad heeft gevraagd om ambitieus taalbeleid. Het plusscenario past hier het beste bij.

In het plusscenario wordt er maximaal ingezet op het Fries, met hierin wel oog voor de (financiële) haalbaarheid. Zo is er bewust niet gekozen voor een fulltime beleidsmedewerker Fries. De verwachting is dat er met 24 uur voldoende impact gemaakt kan worden. De verwachte jaarlijkse investering voor het plusscenario is € 93.000 en deze middelen zullen in de perspectiefnota in 2025 moeten worden aangevraagd. Indien de raad kiest voor een ander scenario dan heeft dit directe consequenties voor de uitvoering van het taalbeleid en de verwachte impact hiervan.

2.2. De benodigde middelen worden aangevraagd via de perspectiefnota.

Bij de perspectiefnota maakt, conform de financiële verordening, de raad een integrale financiële afweging over de dan voorliggende voorstellen. Door middel van een aanmelding stellen wij (het college) voor de benodigde middelen in te zetten voor het plusscenario Fries Taalbeleid.

Kanttelingen: risico's en eventuele beheersmaatregelen – Kanttekeningen: risico's en eventuele beheersmaatregelen

1.1. Elk scenario vraagt om extra personele inzet voor het Fries

Op dit moment is er sprake van krapte op de arbeidsmarkt, waardoor het moeilijk is om vacatures te vervullen. Daarbovenop wordt van de beleidsmedewerker Fries verwacht dat hij/zij de Friese taal in zowel woord, als geschrift, goed beheerst, wat het vinden van een geschikte kandidaat lastiger maakt. Het risico bestaat dat de vacature hierdoor lange tijd open staat of niet wordt vervuld. Dit heeft consequenties voor het beleid en de gestelde ambities. Deze zullen dan naar beneden moeten worden bijgesteld.

1.2. Elk scenario vraagt een significante verhoging van het structurele budget voor het Fries.

De raad heeft aangegeven ambitieus Fries taalbeleid te willen. Het is hierdoor onwaarschijnlijk dat de raad ervoor kiest om geen extra inzet te plegen (nulscenario). In het basis, midden en plusscenario is de verwachte extra structurele investering (bovenop de huidige € 4.277) tussen de € 35.723 en € 88.723. Gezien de onzekerheid rondom de herstructurering van het gemeentefonds is dit een risico.

2.1. Het risico bestaat dat er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld.

Op dit moment is € 4.277 structureel beschikbaar. Indien er geen aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld dan heeft dit consequenties voor het beleid en de gestelde ambities. Deze zullen dan naar beneden moeten worden bijgesteld.

Beleid, regelgeving en Sustainable Development Goals (SDG's) – Belied, regeljouwing en Sustainable Development Goals (SDG's)

- Het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden
- Wet gebruik Friese taal
- Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2024-2028 (BFTK)
- Farsels Frysk (taalnota provincie Fryslân)

SDG 11 Duurzame steden en gemeenschappen

11.4 De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen

Financiën - Finânsjes

De verwachte jaarlijkse investering voor het plusscenario is € 93.000. De aanvullende middelen van € 88.723 (€93.000 minus de al beschikbare middelen van €4.277) zullen in de perspectiefnota in 2025 moeten worden aangevraagd. Er is in de begroting op dit moment geen rekening gehouden met deze verwachte investering. Bij de perspectiefnota maakt, conform de financiële verordening, de raad een integrale financiële afweging over de dan voorliggende voorstellen.

	Nul	Basis	Midden	Plus
€ 4.277	Structurele budget. O.a. Tomke project, Fryske Taal en Kultuerpriis.			
€ 0,-	Meertaligheids- coördinator			
Totaal € 4.277				
€ 20.000		Beleidsmedewerker Fries (8 uur per week, vast in dienst)		
€ 4.000		Fryske taal cursussen		
€ 8.000		Vervolg Friese boeken basisscholen ¹		
€ 4.000		Vrij budget voor aanspraak Sichtberensregeling e.d.		
		Totaal € 40.000 (afgerond)		
€ 5.000			Subsidie cultuur	
€ 8.000			Welkomstpakket	
€ 20.000			Beleidsmedewerker Fries (16 uur per week)	
			Totaal € 73.000	
€ 20.000				Beleidsmedewerker Fries (24 uur per week)
				Totaal € 93.000

Duurzaamheid - Duorsumens

n.v.t.

Participatie - Partisipaasje

Het beleid is in afstemming met partners tot stand gekomen. Denk hierbij aan het Sintrum Frysktalige Berne Opfang (SFBO), de Afûk, de provincie Fryslân, Cedin, andere gemeenten, interne medewerkers en lokale partners. Deze input en inspiratie is meegenomen in dit beleid. Ook is het inwonerspanel bevestigd. Waar mogelijk is dit in het beleid meegenomen en anders wordt het in het nog op te stellen uitvoeringsplan betrokken.

¹ Het Friese boekenproject op scholen betreft de nadere uitvoering van het amendement 'Fryske boeken foar basisskoallen'. De invulling kan in afstemming met de scholen vorm worden gegeven (bijvoorbeeld lêskisten, musical of leesboeken).

Communicatie - Kommunkaasje

- Na vaststelling moet het beleidsstuk worden gepubliceerd op de gemeentewebsite en via lokaleregelgeving.overheid.nl.
- Na vaststelling kan er intern op Dieuwke over worden gecommuniceerd.

Vervolg en evaluatie - Ferfolch en evaluaasje

- Na vaststelling door de raad moeten de middelen in de perspectiefnota worden aangevraagd.
- Na vaststelling wordt er een uitvoeringsplan opgesteld. Het uitvoeringsplan wordt door het college vastgesteld en ter kennisgeving naar de raad gestuurd.
- Wanneer het beleidsstuk conform voorstel wordt vastgesteld is het niet nodig om de 'Taalverordening Fries De Fryske Marren' aan te passen, omdat het beleid past binnen het kader van de verordening.

Bijlagen - Taheakke

Bijlage 1: 2025-02-04 FR Frysk Taalbelied 2025 – 2028 Z.791554

Bijlage 2: 2025-02-04 NL Frysk Taalbelied 2025 – 2028 Z.791554

Burgemeester en wethouders van De Fryske Marren,

gemeentesecretaris,
Ditta Cazemier

burgemeester,
Klaas Agricola